3 1761 08300289 9

Augustin Smetana

kněz z církve vyobcovaný.

K blížícímu se stoletému výročí jeho narození napsal

Emil Špatný.

B
4805
S533S64
1914z
c.1
ROBARTS

Cena 10 haléřů.

Nákl. čas. MLADÉ PROUDY Praha-Vršovice.
Tiskem Josefa Vavřika, Čelakovice u Prahy.

Presented to the

LIBRARIES *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

by

PETER J. POTICHNYJ

ŘEČNICKÝ KURS. SVAZEK III.

Augustin Smetana

kněz — z církve vyobcovaný.

(Nástin přednášky.)

K BLÍŽÍCÍMU SE STOLETÉMU VÝROČÍ JEHO NAROZENÍ

NAPSAL

EMIL ŠPATNÝ.

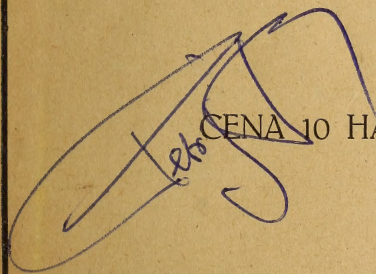

CENA 10 HALÉŘŮ.

ŘEČNICKÝ KURS VYCHÁZÍ VE VOLNÝCH LHŮTÁCH.
NÁKL. ČAS. „MLADÉ PROUDY". REDAKCÍ E. ŠPATNÉHO.
Vytiskla knihtiskárna Josefa Vavříka v Čelakovicích u Prahy.

LIBRARY
JUL 27 2010
UNIVERSITY OF TORONTO

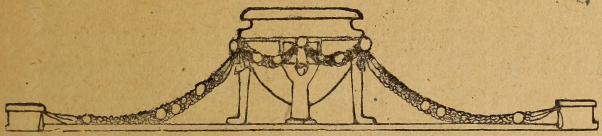

Nebývá řídkým zjevem, že lidé, kteří ve věku dospělém stávají se nevěrci, ve věku dětském vyznamenávají se neobyčejnou zbožností. Bylo to u Jungmanna, Náprstka i jiných. Josef Barák, tento předchůdce národního socialismu, v dětství býval rovněž velmi zbožným. Jako hoch ministroval v kostele u křížovníků. Vzpomíná na dobu tu slovy: „U dětském věku svém, té době šťastné, kde luzné fantasie první zárodky klíčiti začínají v jímavé mysli naši poutávaly obřady církve katolické neobyčejnou měrou všecku duši mou. A tím stalo se, že náhodou blíže jsem poznal klášter křížovníků s červenou hvězdou, blíže mostu Karlova . . . . Ze kněží, které jsem tam poznal, učinil na mne hluboký — dosud živý dojem jeden z kaplanů. Zadumán kráčel po chodbách klášterních, v očích a na rtech nikdy radost neb úsměv, bolestné jakési vzezření a vždy mlčeliv. Nepronesl slova, leda by odpovídal k nějakému dotazu, ano i obřady církevní konával mlčky! Byv hochem asi sedmiletým, tenkráte netušil jsem, že přisluhuji muži tak neskonale nešťastnému, jako neskonale šlechetnému, muži srdce zlatého a povahy tak vznešené, že jemu asi málo rovných — nevěděl a netušil jsem, že přisluhuji Augustinu Smetanovi.“

A charakterisuje jej dále: „Augustin Smetana! Dvě slova jen, avšak zavírající v sobě přebohatý poklad vlastností nejšlechetnějších.

„Vše co se děje proti přesvědčení jest hříchem, bylo heslem muže, jehož jméno svým časem bylo tisíckrát vyslovováno, tisíckrát velebeno, tisíckrát odsuzováno. V hesle tom obrazí se již ona pevnost, poctivost a důslednost charakteru, jakýmž vynikal Smetana do posledního vzdechnutí svého, obrazí se v nich ona skálopevná, nezvratná vytrvalost, s jakouž obětoval se pro své přesvědčení, jemuž právě touto řídkou důsledností a oddaností svou dodal by i tenkráte pečeti posvátnosti, kdyby i věc sama, pro níž se obětoval, nebyla právem a pravdou, jakož by odpůrcové světla a svobody rádi dokázali.“

Pomalu blíží se stoleté výročí jeho narození. Augustin Smetana narodil se 14. června 1814 v Praze. Otec jeho byl kostelníkem u sv. Jindřicha. Smetana za mládí ministroval, na kůru zpíval, vůbec rostl v takovém ovzduší, že brzy bylo jeho jediným přáním státi se knězem. Jako malý chlapec, jak sděluje ve svých zápiskách, slyšel pověst, jak jistý venkovský duchovní potkal za třeskuté zimy chudého vandrovního, který byl bos. V okamžení svlékl boty a dal je vandrovnímu i s punčochami. A Smetana horoucně podotýká: „Tato kritická pověst, mne často v mých mladých letech tak hluboce dojala, že jsem byl pro stav duchovní nadšen. Takovým kaplanem býti, bývalo tenkráte mým nejvroucnějším přáním!“

Již za gymnasijních studií bylo mu slíbeno, že bude přijat do řádu Křižovnického. Smetana byl duší velmi zbožnou. Proto pochopíme, že když do kláštera skutečně přijat byl a když jej doprovázivší ho matka samotného zůstavila, padl vděčně na kolena a tonul v nejslastnějších citech. Druhým nejblaženějším okamžikem v životě jak sám přiznává, byl, když po osmnácti letech z církve vystoupil . . . . .

V osmnácti letech se ovšem velmi mnoho změní. V duši Smetanovu vkrádala se pochybnost o věčném trvání posmrtných trestů. Slyšel na universitě vykládati filosofii Jakobiho, z níž se dovídal, že člověk jsa bytostí konečnou jen konečné viny se dopustiti může: konečná vina pak žádného nekonečného trestu za sebou potahovati nemůže. Tato slova značně jeho víru v pekelné tresty podkopala. Se svými pochybnostmi obrátil se na svého bývalého profesora náboženství, který byl představeným křížovnického řádu. Ten jej odkázal až do příštího roku, kdy se bude přednášeti katol. dogmatika.

Ale ani v druhém roce theologie nenalezl náležitého objasnění. Jistý profesor theologie jej odbyl slovy: „Milý pane bratře! Mně se všecko zdá, že vy jen nějakou záminku sobě vyhledáváte, pod níž byste dobrým způsobem z našeho řádu vystoupiti mohl. Snad máte nějakou lásku? Jen to řekněte bez obalu, vždyť není potřebí, abyste takovými oklikami (ukázav při tom na bibli) svého cíle se domáhal."

Tedy nějaká láska byla příčinou Smetanova horlení pro vědu? Ovšem, láska to byla, a sice ona láska která člověka šlechtí, posvěcuje a blaží více než kterákoliv jiná, byla to láska ku pravdě!

Zatím se přiblížil čas složení řeholního slibu. Tři sliby by byl Smetana složil hravě: chudoby, čistoty a poslušnosti. Před čtvrtým se pozastavil: před přísahou, že všemu věří, co církev poroučí a že tomu i budoucně věřiti bude. „V takových okolnostech" praví Smetana „měl jsem ovšem professe nechati avšak mé praktické zásady byly ještě tehdáž tak nezralé, že mi to nyní připadá, jako bych byl spíše dítětem než jinochem býval."

V tento čas dovolil mu představený připravovati se k filosofickému doktorátu pod podmínkou, že

složí dříve slib řeholní. Smetana tak učinil, ale brzy se svého kroku zhrozil. Klášterní život se mu zhoršil. Před professem bylo vše snesitelné, ale po složení slibu jednalo se s ním příkře. Ba i nadávek se dočkal. Kdysi byl vypeskován, že se hloupým vtipům kteréhosi učitele — nesmál. Smetanovi vytýkána netečnost a při zkoušce, při níž nikdo z jeho kolegů přítomen býti nesměl, dostalo se mu nejhorší známky. Za takových okolností u něho láska k duchovnímu stavu, o němž dříve nejvznešenější ponětí měl, značně ochabla.

V těch chvílích vrátila se Smetanovi vzpomínka na mladá leta, kdy jako chlapec na bývalých cvičištích u sv. Jindřicha vídal vojáky při cvičení, kteří byli kopáni i puškami tlučeni, ba od kaprálů i do obličeje biti a přece stáli klidně všecko přijímajíce s křesťanskou pokorou. Smetana o tom píše: „Vždyť jsem byl i já takovým ubohým otrokem a měl jsem také tak zlého kaprála nad sebou, který mne beztrestně a dle vlastní libosti v mravním ohledu kopal a políčkoval. Za oněch dob, kde se o nás Meternich tak otcovsky staral, pučila taková utěšená kvítka lidského mravu téměř ve všech stavech. Bohužel, jsou ještě posud lidé, kteří by si ty časy z celé duše nazpět přáli. V těchto lidech představuje se staré Rakousko, jež všichni vzdělaní národové právem nenávidí, důstojným způsobem.“ „Nevím v jaké míře poměr mezi prostým vojákem a jeho představeným požadavkům lidskosti vyhovuje, ale tolik jest jisto, že stát, jenž pod jakoukoliv barvou otroctví svých příslušníků třebas jen trpí, mezi vzdělané státy nepatří, nýbrž pouhou barbarskou společností jest.“

Jako řeholník věnoval se Smetana studiu filosofie. Když byl vysvěcen na kněze začal se připravovati k doktorátu filosofie. Z nejpilnější práce vyrušil

jej rozkaz jeho představených. Byl přesazen do Dobřichovic za kaplana.

Na své prvé stanici byl Smetana přijat velmi přívětivě. Ale brzy se přesvědčil, že mezi theorií a praxí jsou velmi značné rozdíly. Po prvé své nedělní mši odevzdal Smetana všechny peníze, které se na modlení sešly velmi chudobnému kostelníkovi, jehož bída i na svátečním záplatovaném kabátě se zobrazovala. Farář, který při tomto bohulibém skutku byl svědkem, Smetanovi za to resolutně vyhuboval.

Jindy zas dostal Smetana důkladnou lekci od okresního vikáře při školní zkoušce. Učil totiž děti, že čert nemá ani rohy, ani ocas a kopyta, nýbrž, že jsou to jen náruživosti lidské, které nás trápí a sužují. Dle vikářových názorů nečiní prý Smetana dobře, když lidu béře starou a svatou víru v lucipery. „Tak aspoň nereptá, když má panu páterovi štolu platit, nebo desátek odvádět a pokládá si ještě za štěstí, když pan páter nějaký ten dárek přijme. A stát ten má v takových lidech své nejlepší poddané, kteří si tou vzdělaností hlavy nepomátli: ti jsou nábožní, poslušní a trpěliví a mají vůbec tak dobré vlastnosti, že jest radost nad nimi panovati“, dokládá Smetana.

Také zlořád nuceného kněžského bezženství poznal tu v plné nahotě v poměru faráře ke kuchařce. Tato zlomyslná ženština tak ovládla faráře, že se neosmělil ani volně jednati, ba ani volně mysliti.

Za nedlouho povolán byl Smetana zpět do Prahy za kaplana při křížovnickém chrámu. Složil druhé rigorosum, t. j. přísnou zkoušku ze všeobecného dějepisu. Ale studií svých dokončiti nemohl. Byl poslán mstivým svým představeným do Chebu. Několik let před tím založil v Chebu kterýsi fanatický mnich spolek Severiánů, aby se uprostřed katolické

církve ještě katoličtější život vyvinul. Smetana o tom píše: „Jen to porovnejme, jakou moc a vážnost měla církev ještě před časem reformace a jakou má nyní a shledáme zajisté, že za posledních tří století znamenitě k úpadku se schýlila, a že nyní musí všechny síly své napínati, **misionáře** mezi **věřící** posílati, **katolické** jednoty mezi **katolíky** zakládati, aby nezůstala konečně sama. Církev to nyní dobře cítí, že se pod papežskou stolicí a biskupskými křesly podlaha houpá . . . "

Spolek Severiánů skládal se hlavně ze služek. Tyto chodily stále černě oděny, s modlitební knihou v ruce, s očima cudně sklopenýma. Ale čert s nimi šil. Byly to osoby lenivé a vedly velmi nezřízený život. Omluvu měli dobrou: prý je ďábel posedl.

Zlořády ty ohnivě káral Smetana s kazatelny. Za to uvalil na sebe zášť ctihodných otců severiánských. Neboť Smetanova kázání měla na lid vliv neobyčejný. Proto vyhrožovali mu Severiané žalobou u konsistoře, bude-li nadále lenost a neřesti fanatické sekty kárati. Když se však zpráva o tom roznesla, byl by málem lid ty, kteří výstrahu podepsaly — kamenoval — takže ti, kteří Smetanovi dříve vyhrožovali jej za odpuštění žádali a prosili, aby s nimi na důkaz smíření několik ulic prošel, k čemuž šlechetný Smetana milerád svolil.

Zatím v Praze zemřel velmistr řádu, Smetanův nepřítel. Jeho nástupce Ph. Dr. Beer povolal Smetanu zpět do Prahy, kde hluboký myslitel ustanoven dozorcem vinných sklepů klášterních(!), při čemž měl mnoho volného času ke studiím.

Ukončiv zkoušky byl r. 1841 za doktora filosofie prohlášen. Roku následujícího stal se adjunktem filosofie na universitě pražské. Byl představeným od řádové práce osvobozen a mohl se nerušeně oddati

vědám. Tento stav potrval čtyři leta. Jen jediná okolnost kalila Smetanovo štěstí: že jest živ od řádu, jejž ve svém přesvědčení zavrhoval.

Roku 1843 podnikl cestu do Německa, kde poslouchal studia filosofická v Lipsku a Halle. Poznav rozmach cizozemského vysokého školství spráskl ruce nad zpátečnickým Rakouskem, „které bylo duchu lidskému nemenší záhubou, nežli Capua vojsku Hanibalovu."

R. 1845 vypršel čas jeho adjunktury a Smetana jmenován supl. profesorem. Zatím nastal památný rok 1848. Byl pro Prahu velmi významným. Neboť na tento rok připadlo 500leté výročí založení pražské university. Smetana zvolen byv děkanem filosofické fakulty pronesl immatrikulační řeč, v níž netajil se svobodomyslnými názory. Kladl důraz na to, že studentstvo má nyní vlastně novou universitu založiti a šosáctví z ní vypuditi.

Dne 13. března konána v Týnském kostele na Starém Městě smuteční slavnost v upomínku na vídeňské studenty padlé na barikádách. Vyvoleným řečníkem byl Smetana. Tato okolnost jej úzce se studentstvem sblížila. Tak byl zvolen za mluvčího deputace — která ve Vídni domáhati se měla pronikavé opravy studijního řádu. Toho však mu představený nedovolil . . .

Všeobecný ruch svobodný roku 1848 vyvolal odezvu mezi všemi národy a stavy. Také duchovenstvo domáhalo se některých oprav. Hodlalo v čele se Smetanou usilovali u arcibiskupa, aby dovoleno bylo odložiti vysoké boty a úzké kalhoty, jaké tenkrát nositi musili. Arcibiskup však dověděv se o tom „atentátu na vysoké boty" pobouřil se velice a dal Smetanovi věděti, že „jeho arcibiskupská milost ve jménu poslušenství, jež byl při svatém professu

přísahou slíbil", co nejpřísněji mu zakazuje, petici za odstranění vysokých bot jeho milosti knížecí panu arcibiskupovi předkládati.

Smetana však vysoké boty odložil a nikoho více o dovolení neprosil.

Ale nejen církevní, ale i školské úřady hleděli na Smetanu s nedůvěrou. Neboť velikého zločinu v očích těchto dopustil se Smetana v pohnutých svatodušních dnech. Lid se bouřil. Několik theologů vyhlédalo z oken jakoby se o nějaké prosté divadlo jednalo. I volal je Smetana, aby sešli dolů a chtějí-li se mezi studentstvo počítati k němu se přidali. Vídeňské noviny z té příčiny Smetanu podle denuncovali. Proto když žádal za profesuru byl odmrštěn a nedovoleno mu ani aby jako docent směl bezplatně přednášet.

Roku 1849, když tak zvaná filosofie byla zrušena a vyšší gymnasium za to o dvě třídy rozšířeno obdržel Smetana suplenturu na novoměstském vyšším gymnasiu. Z kláštera vystěhoval se do soukromí. Po tolika letech dobrého a bezstarostného živobytí v řádu nastala Smetanovi doba těžkého strádání. Vždyť měl ročně celých 200 zlatých stříbra (asi 240 K) a následujícího roku, kdy bylo gymnasium obsazeno piaristy, Smetana propuštěn dokonce bez výpovědi. Po nějaký čas zastával také suplenturu na universitě, přednášeje o dějinách filosofie. Přednášky těšily se značné oblibě studentstva, ne však ministerstva vyučování. Toto přednášky ony zastavilo. A když se souhlasem sboru filosofického chtěl Smetana z d a r m a přednášeti, jedině z horoucí své lásky k vědě, ministerstvo vyučování žádost sboru profesorskému vrátilo s poznámkou, aby „mravní i učitelskou způsobilost Smetanovu v opětné uvážení vzal." V důsledcích toho Smetana vyzván, by si opatřil mravnostní vysvědčení od c. k. policie, velmistra řádu křížov-

nického a konsistoře. Jedině policie vysvědčení mu vyhotovila : od velmistra a konsistoře učiniti tak bylo odepřeno. Smetanovy naděje byly tedy zmařeny.

Z hmotných nedostatků vytrhl Smetanu poněkud Palacký, který mu svěřil redakci „Unionu." Smetana však nadání k žurnalistice necítil: svěřený úkol přijal jen z největší nouze.

Dne 30. ledna 1859 vyzván byl představeným řádu, aby se redakce Unionu vzdal a do kláštera se vrátil. Smetana odmítl : pokládal by za těžkou výčitku, kdyby nějaké dobrodiní od řádu přijímal: neuznává více náboženské vyznání víry za své. V odpovědi obdržel písemné napomenutí, v němž praví představený mezi jiným, že „nemůže nikterak neuznati mužnou a důslednou povahu, jaká v tomto vyjádření jeho leží, ano, musí prý jej i cíti, jak se sám dobrovolně svých výhod vzdal." Ku konci vyžaduje si pak v 8 dnech písemnou odpověď. Na toto odepsal Smetana, že jsa přesvědčen o nebytelnosti ponětí katolického učení a ani členem řádu, a ani členem církve dále nezůstane. V listu jež ho došel, Smetana četl výstrahu, „aby se mu, jest-li se dříve neobrátí, v hodině, kdy se s tímto světem loučiti bude, to klamné světlo, v němž nyní se kochá, v křížující blesky neproměnilo a neozářilo mu propast záhuby, do níž ve svém klamném domění spěje."

Smetana však mezi jiným odpovídá „ . . . . Mně však, veledůstojný pane, pomyšlení na smrt tak málo leká, že se spíše ve svém předsevzetí posilněna cítím, abych na trapné cestě, kterou nyní kráčím, i dále pokojně se ubíral . . . "

Čtyři dni na to, 22. března, odebral se Smetana k faráři své osady, oznámil mu vystoupení z církve katolické a žádal o potvrzení. Ale farář odmítl, odkázav jej na konsistoř. —

Tedy od konsistoře mělo záviseti, jest-li smí z církve a řádu vystoupiti.

Za hodinu po rozmluvě s farářem dal do tiskárny „Unionu“ následující prohlášení:

„Oznamuji tímto všem přátelům a známým, že jsem následkem svého přesvědčení o nebytelnosti ponětí obsaženého v učení římsko katolickém, přestal býti knězem a členem rytířského řádu křížovníků s červenou hvězdou a že jsem to již také svému bývalému přestavenému toho řádu, jakož i faráři osady, v níž právě obydlí mé se nalézá, náležitě oznámil.

V Praze, dne 23. března 1850.

Dr. **Aug. Smetana**, redaktor Unionu.“

Prohlášení to způsobilo nemalé pobouření. Německé listy napadly jej jízlivými články, na něž Smetana odpověděl mimo jiné: „Žádný skutečný zákon nemůže od člověka žádati, aby byl pokrytcem!“ Také policejní komisaři měli poradu, měli-li by poskytnouti arcibiskupovi asistence proti Smetanovi, ale rozhodli, že se asistence dáti nemá. Konsistoř tedy podala soudu trestní oznámení na Smetanu pro rušení náboženství. Ale soud neshledal žádné příčiny k zakročení. Konečně i místodržitel telegrafoval do Vídně, jak se má v té věci zachovati. Ministerstvo odpovědělo, že jednání Smetanovo důtky sice zasluhuje a ve vídeňských listech ji také tlumočilo, jinak, že moci proti němu užíti nemůže. Bylo tudíž arcibiskupské konsistoři zůstaveno, aby nad Smetanou vyřklo ortel.

O Smetanovi byla rozšířena řada nepravdivých zpráv a zlomyslných klepů. Hájil se v „Unionu“. Na výtku, že jeho jednání pobouřiti musí a hluboce

uraziti každého, „jehož hlouběji zakořeněná víra, aneb jen dlouho zachovávaná úcta k svému vyznání váže“, odpovídá: „Kdo jsou ti lidé? Já vám to povím: Jsou to lidé, kteří jen z pouhého příkladu jiných a z vlastního bezmyslného zvyku nábožnými jsou. Jakou ale cenu taková nábožnost má, nepotřebuji zde vykládati. Takové lidi, kteří pro vyšší zájmy života ani jediné myšlénky nevěnují, kteří jen proto někdy do kostela chodí, poněvadž to jiní lidé také tak dělají a poněvadž to jich předkové také tak dělávali, takové lidi, kterým na tom nezáleží, má-li víra jejich o dvacet článků více nebo méně a kteří vůbec náboženství za věc vedlejší (za jakýsi pojišťující ústav pro věčnost) považují, jichž nejvyšší uvědomění v tom záleží, že tu jsou jen proto, aby vydělávali a požívali, takové lidské stroje, jichžto zvyklé náboženství rouháním se bohu nazývám, neměl jsem já, kterýž jsem celé své živobytí k prozkoumání božských věcí obětoval, snad urážeti? Takoví lidé, kteří na něco vyššího ani nepomýšlejí, hledí se jen podle slušnosti a příkladu jiných zachovati, tváříce se, jakoby i oni nějakého náboženství měli! Tato třída zasluhuje, bohužel, v ohledu náboženském největšího opovržení.“

Kterýsi kněz úsměšně se tázal, ku kterému náboženství se vlastně hlásí? I odpověděl: „Nepřiznávám se k žádnému náboženství!“ „Nastojte! Člověk beze všeho naboženství a ještě tak nestydatý, že to veřejně hlásá!“ „Myslí pán, že jest to vskutku tak hrozné co jsem pravil? Snad mu budou známa slova Schillerova: „Tážeš se mne, k jakému náboženství se přiznávám? K žádnému z těch, jež mi jmenuješ. A proč? Protože mám náboženství!“

* *
*

Dne 29. března 1850 vyzvala ještě jednou konsistoř Smetanu, aby se do církve vrátil. Když Smetana odpověděl, že to neučiní, poněvadž mravní zákon mu zakazuje, aby člověk víru kterou nemá jen pokrytecky předstíral, byl z církve vyobcován. Bylo to veřejně oznámeno z kazatelen a na dvéře chrámové přibito. Také i u sv. Jindřicha, kde byl otec Smetanův kostelníkem.

Smetana o tom praví: „Skoro čtyřicet let byl můj otec kostelníkem, poslední 34 leta u sv. Jindřicha. Jeho celé bytí a vědomí bylo s životem církevním srostlé. Zde jej znala celá obec a zvláště kdo častěji do kostela přicházeli. Pro svou známou poctivost požíval i mimo svůj stav všeobecné vážnosti, pro svou srdečnou dobrotu a neúnavnou úslužnost byl ctěn od mladých i starých a nyní se toho musil dočkati, že v témž chrámě, kterému on tak dlouho sloužil, před týmž obecenstvem, které on tak dobře znal od týchž kněží, kteří s ním tak přátelsky obcovali, veřejná kletba na jeho syna, který ondy býval jeho jedinou radostí a pýchou, vynesena byti měla. Kdyby byla konsistoř jen poněkud svou lidskost skutkem osvědčiti chtěla, zde k tomu měla zajisté nejlepší příležitost. Kdo byl vlastně mou exkomunikací v kostele sv. Jindřicha trestán? Či provinilý syn, jemuž konečně na tom málo záleželo, zdaliž v devíti stech či v tisíci kostelích za vyobcovaného jej vyhlašují, či otec, který již po mnohá léta na jednání svého syna žádného vlivu neměl a kterého nábožná mysl a oddanost k církvi pánům od konsistoře dobře známa byla? Jest patrno, že trestali nevinného otce. Ano, nechci mluviti o lidskosti, táži se jen, zdaliž to spravedlivým jest? Či snad chtěli otce jen proto v zármutek uvrhnouti, aby i syn zarmoucen byl? Pakli ten účel jejich, neminuli se

s ním. To však ani věřiti ani připustiti nemohu, neboť takové jednání bylo by více než nelidské, bylo by ďábelské."

Zdraví Smetanovo nebylo valné. Neustálé studování a bádání, duševní boje, nedostatek a bída zasily v jeho nitro zákeřnou chorobu. K radě lékařů odejel v říjnu do Altony, ale již 31. prosince 1850 se vrátil. Nemoc jeho se zhoršila. Jako pravý filosof klidně hleděl smrti vstříc.

Ale ani na smrtném loži neměl pokoje. Pořád chodili zástupci hierarchie, aby ho přiměli k odvolání. Ba dokonce i sám arcibisk. kard. Schwarcenberg dvakrát jej navštívil, aby jej obrátil na pravou cestu. Než marné byly jejich námahy. Až do poslední své chvilky zůstal pevným. Požádal dvou přátel, aby ani na okamžik jej neopouštěli, aby snad náhodou v nestřežené chvíli nezůstal s ním některý kněz samoten a nemohl po jeho smrti prohlásiti, že odvolal. Smetanova pevnost byla bezpříkladná.

Dne 30. ledna 1851 požádal své přátele, aby na chvíli poodešli do vedlejší místnosti, přetáhl si pokrývku přes hlavu a dotrpěl na vždy . . .

Velmi dojemnou péči o mrtvolu projevila pražská policie. Zajímala se kam bude Smetana pochován. Švakr jeho byl v nesnázích. Klerikální nenávist šla až za hrob a na Olšanech zesnulému místa nedopřála. Přijali tedy s povděkem nabídku evangelické církve, která byla ochotna pohřbíti Smetanu na svém hřbitově v Karlíně, když byla respektována podmínka, že kondukt nedoprovodí ani katolický, ani evangelický kněz, jak si zesnulý přál.

Pohřeb byl pro Prahu dějinnou událostí, o níž se po desítiletí mluvilo. Konal se 1. února o 4. hodině odpolední z bývalého domu „u Turků" na Václavském náměstí (v sousedství domu a knihtiskárny

národně soc. „Melantrich"). Studentstvu vydán přísný zákaz súčastniti se pohřbu. Ale ono do jednoho se dostavilo. Universita zůstala prázdná.

„O čtvrté hodině" vypráví jeden z účastníků „vynesli mladší přátelé rakev zesnulého bez všech obřadů do vozů. Všechny hlavy se obnažily. Avšak netoliko na Václavském náměstí byly tisícové lidu, i ulice až k Poříčské bráně, kudy pohřební vůz s mrtvolou jeti měl, byly lidem přeplněny. Policejní komisaři, vidouce takové nesčíslné zástupy a obávajíce se demonstrací proti kněžstvu, dali vozkům náhle rozkaz, aby obrátili a místo k Poříčské, jeli ku bráně Koňské. Za hrobového ticha, bez zvonění, bez kněží a ministrantů hnul se černý vůz ku předu. Nebylo na něm, kromě doktorského řetězu žádného jiného odznaku — ani obyčejného křížku s černým florem. Když se vyjelo za bránu, začali z rozkazů komisařů vozkové s pohřebním vozem rychle ujížděti, to však lid vzbouřilo tak, že chtěli vozky strhat s koní, nepojedou-li zvolna. Navzdor blátivému počasí doprovodili tisícové mrtvolu Smetanovu podél městských hradeb a Vídeňskou silnicí k hřbitovu evangelickému pod Žižkovem, kdež za hrobového ticha rakev beze všech obřadů spuštěna v zemi. Účastenství Pražanů s osudem Smetanovým bylo ohromné a pohřeb jeho byl toho nejvýmluvnějším důkazem".

Ještě na hřbitově zakročil komisař, aby nad rovem nikdo nepromluvil a sbírku na pomník zakázal. Přes to pohřeb prvního českého bezvěrce byl ohromnou, dosud nevídanou demonstrací tichou, ale za to tím významnější.

Roku 1878 postaven pražským dělnictvem Smetanovi pomník. Zásluhu o to získal si Josef Barák. Před několika lety, kdy evangelický hřbitov pod

vrchem Žižkovem byl zrušen, byly pozůstatky Smetanovy přeneseny na Olšany. Půjdete-li tam někdy, vyhledejte jeho rov. Leží v nejzadnější části hřbitova, v oddělení bezvěrců a jinověrců, oddělený od katolické části drátěným plotem. Prostý pomník zdobí jeho hrob a výmluvná slova zejí z něho:

Stál jsem pevně,
vždyť jsem stál
v přesvědčení svém!

* * *

Smetana byl znamenitým filosofem. Jeho vědecké práce teprve nová doba ocenila. Ač smýšlením Čech, psával jako mnozí naši buditelé německy. Pro vědecké písemnosti ovládal češtinu nedostatečně. Neboť tehdy odborná terminologie byla teprve v plenkách.

Smetana je považován za zakladatele slovanské filosofie. O jeho názorech praví Masaryk: „Dosud vycházela filosofie z národů románských a germánských; Smetanova však jest prvním stupněm k filosofii slovanské a má tudíž význam světový". Stejně oceňuje Smetanu dr. Frant. Krejčí (O filosofii přítomnosti).

Filosofické spisy Smetanovy vydány byly v českém jazyce teprve v novější době nákladem Lajchtrovým. V pozůstalosti jeho nalezeny byly velmi zajímavé zápisky. Tato kniha má svou historii. Několik dní po Smetanově smrti byla jeho matka vyburcována v noci houfem policejních strážníků, kteří zabavili všechny knihy a rukopisy. Odnesli všechno, zejména pak ony zápisky, jež Smetana matce svěřil v opatrování. Teprve r. 1864 rukopis vrácen a kniha vydána Alfredem Meisnerem v Lipsku. Český překlad „Zápisky z církve vyobcovaného kněze dra.

Augustina Smetany“ zpracoval Bambas. Před lety vydány znovu nakladatelstvím Hajnovým.

R. 1869 oznámil karlovarský časopis „Sprudel“, že tamější děkan hodlá vydati studii o Smetanovi. Tomu opřeli se církevní představení. Rukopis musil jim děkan vydati a spolu se prohlásiti, že nikdy neměl v úmyslu o Smetanovi něco uveřejniti!

Barák oceňuje Smetanu takto: „Bádal jen a bádal, aby vyzkoumal cesty, na kterých by lidstvo mohlo se státi šťastným. Chtěl rozum přivésti k platnosti, chtěl jej zbaviti pout, kterýmiž byl jat, bojoval za volnost i právo vlastního přesvědčení, z poznání dějin a knihy utrpení národa. Zároveň byl Smetana humanistou ve slova smyslu nejkrásnějším, nejideálnějším a proto miloval i ctil národy všechny, byl nejhorlivějším apoštolem sbratření národů.

Smetana byl i vzorným učitelem, který láskou pobádal svých žáků, aby i oni láskou přilnuli ku pravdám, které jim hlásal a proto byl výsledek i účinek tak velký a trvalý.“

Smetanovi byly blízké i snahy mládeže. Tuto bránil proti výtkám, pro její cíle měl neobyčejné porozumění.

„Já jsem aspoň přesvědčen, že vzdělaná mládež národa ruky své nikdy špatné věci nepropůjčí. Mládež může ovšem v počínání svém příliš daleko se pustiti, což ostatně sama její povaha sebou přináší : ale věc pro kterou ona celkem povstane jest a zůstane vždy věcí spravedlivou a šlechetnou.“

Tento výrok Smetanův, vyslovený v památném r. 1848 i dnes v neztenčené míře připomenouti by

si měli všichni ti, kteří na hnutí mládeže, její snahy a cíle pohlížejí s posměchem a pohrdáním.

Končíme slovy Barákovými, který v ohnivých přednáškách vyličoval „obraz učence, myslitele, spisovatele, člověka — bojovníka za pravdu, právo, osvětu a volnost! Za tyto vznešené zásady Smetana neohroženě bojoval i trpěl a z boje vyšel co vítěz, který bratrům svým — i světu celému životem svým podal důkazu i vzoru jak bojovati, jak pracovati, jak trpěti za právo a volnost, za světlo! Budiž Smetana i české omladině vzorem i příkladem!“

Sborník písní

právě vyšel po konfiskaci. Obsahuje všechny slovanské hymny s notami a četné písně socialistické a národní. **Cena 20 h.**

Rozšiřujte hromadně!

Mladý organisátor

je účelná pomůcka organisační, v níž najdete spoustu rad a pokynů pro organisační práci. **Cena pouze 12 h.** Stran 32. Každý stoupenec měl by si ji opatřiti.

Lidské jatky

obrazy z příští války, kniha plná vzrušujících scén. **Cena 30 hal.**

Hlaste se dobří kolportéři.

Objednávky řiďte na Ml. Proudy, Praha-Vršovice. Rozšiřujte náš tisk. Agitujte.

Na stálé konfiskace odpovězte hromadným šířením našich spisů.

Každý uvědomělý občan

který chce být informován o všem, co důležitého děje se v dělnickém hnutí, literatuře, umění, vědě, v socialistickém světě atd. odebírá měsíční revui,

„Nový Člověk"

Nový Člověk vychází měsíčně v 40ti stránkových illustrovaných sešitech s příspěvky nejčelnějších českých spisovatelů a stojí na celý rok pouze

4 koruny,

takže každý snadno může si ho předplatit. Vedle článků a bohatě vyplněných rubrik má illustrovanou zábavnou přílohu ČÍTÁRNA a přílohu pro děti KLÍČENÍ. Staňte se odběrateli a pošlete 4 K předplatného na administraci: Praha-Vršovice 379. — Za levný peníz získáte dobrou četbu.

Do dělnických rodin, dělnický tisk.